

VK&t

NEWSLETTER 6/2016

Nový nálezn Ústavního soudu k tzv. souběhu funkcí

1. Úvod

Dne 13. září 2016 Ústavní soud vydal nále¹, který se výrazně dotýká dosavadní rozhodovací praxe obecných soudů ve věci tzv. „souběhu funkcí“, tzn. situace, kdy člen statutárního orgánu korporace (jednatel či člen představenstva) má současně uzavřen i pracovní poměr na manažerskou pozici.

Ústavní soud ve shora uvedeném nálezu zpochybnil dlouhodobě zastávaný názor obecných soudů, že souběh funkcí je zakázán, když zdůraznil, že v českých právních předpisech není o zákazu souběhu funkce statutárního orgánu a pracovního poměru žádná zmínka a že tento zákaz se vytvořil až na základě rozsudků obecných soudů. Ústavní soud zároveň zdůraznil, že *"Pokud chtějí obecné soudy dovozovat zákaz soukromého jednání, který není výslovně stanoven zákony, musí pro takový závěr předložit velmi přesvědčivé argumenty."*

2. Shrnutí nálezu

Ústavní soud částečně vyhověl ústavní stížnosti a zrušil rozsudek Okresního soudu v Olomouci a Krajského soudu v Ostravě, neboť jimi bylo porušeno základní právo stěžovatele na spravedlivý proces, právo na svo-

¹ odkaz na nále¹: http://www.usoud.cz/fileadmin/user_upload/l_US-190-15_an.pdf

bodné jednání, právo na spravedlivou odměnu za práci a na uspokojivé pracovní podmínky a rovněž zásada, že smlouvy je třeba dodržovat (pacta sunt servanda).

Stěžovatel působil ve spol. OLMA, a. s., jako předseda představenstva a zároveň i jako generální ředitel. Do funkce generálního ředitele byl jmenován a výkon funkce byl upraven manažerskou smlouvou. V prosinci 2008 byl stěžovatel z obou funkcí odvolán. V lednu 2009 obdržel výpověď z pracovního poměru. Stěžovatel se žalobou domáhal náhrady mzdy za výpovědní dobu, tj. za únor a březen 2009.

Podle Nejvyššího soudu ovšem nesmí člen statutárního orgánu obchodní korporace vykonávat činnost, která přísluší statutárnímu orgánu, v pracovněprávním vztahu. Stěžovatel měl přitom podle Nejvyššího soudu v pracovním poměru (jako generální ředitel) vykonávat stejnou činnost, kterou měl vykonávat i jako člen statutárního orgánu (předseda představenstva). Jelikož to podle judikatury není přípustné, bylo podle Nejvyššího soudu jmenování stěžovatele do funkce generálního ředitele neplatné, neplatná je i manažerská smlouva, a mezi stěžovatelem a spol. OLMA, a.s. vůbec nevznikl pracovní poměr. Stěžovatel tak dle napadaného rozsudku nemůže mít nárok ani na náhradu mzdy.

Proti rozhodnutí Nejvyššího soudu byla podána ústavní stížnost a Ústavní soud zdůraznil, že zákaz tzv. souběhu funkce statutárního orgánu a pracovněprávního vztahu české zákony nikdy výslovně nestanovily a tento zákaz judikatorně dotvořily až obecné soudy. Toto omezení tak nestanovil zákonodárce jakožto primární normotvůrce v ČR, nýbrž obecné soudy, které mohou právo pouze dotvářet, a to jen v omezené míře.

Pokud chtějí obecné soudy dovozovat zákaz soukromého jednání, který není výslovně stanoven zákony, musí pro takový závěr předložit velmi přesvědčivé argumenty, resp. zdůraznit, že pokud chtějí obecné soudy dovozovat zákaz soukromého jednání, který není výslovně stanoven zákony, musí pro takový závěr předložit velmi přesvědčivé argumenty, protože jde o soudcovské dotváření práva proti zájmům soukromých osob. Takové soudcovské dotváření práva je nutné podrobit zvláště přísnému ústavnímu přezkumu, neboť tímto rozhodováním obecných soudů mohou být porušena nejen základní práva stěžovatele (a to zejména subjektivní právo stěžovatele na svobodné jednání v zákonných mezích ve smyslu čl. 2 odst. 3 Listiny a zásada *pacta sunt servanda* plynoucí z čl. 1 odst. 1 Ústavy), ale i princip dělby moci, který je nedílnou součástí principu právního státu ve smyslu čl. 1 odst. 1 Ústavy.

Obecné soudy předložily v daném případě dva argumenty pro zákaz tzv. souběhu funkcí.

Zprvé uvedly, že na výkon funkce člena statutárního orgánu se nevztahují předpisy pracovního práva. Tento argument však podle Ústavního soudu přehlíží účel právní úpravy. Zákoník práce sice v zájmu zajištění ochrany zaměstnance definuje vztahy, které jsou vždy podřízeny pracovněprávnímu režimu, na druhou stranu ovšem nebrání tomu, aby si v jiných případech strany samy zvolily režim zákoníku práce. Pouze takovýto výklad je v souladu s právem stěžovatele na svobodné jednání, se zásadou, že smlouvy je třeba dodržovat, a zásadou přednosti výkladu, který nezakládá neplatnost smlouvy.

Zadruhé obecné soudy odkázaly na povahu obchodních korporací. Takovýto obecný odkaz ovšem nevyhovuje požadavku na řádné odůvodnění soudního rozhodnutí a vůbec z něj není zřejmé, o jaké úvahy soudy své rozhodnutí opírají².

3. Závěr

V současné době nelze dovodit, že by z výše uvedeného nálezu Ústavního soudu vyplývalo, že souběh funkcí je od nynějška bez dalšího přípustný. Ústavní soud v nálezu ovšem upozornil na svůj nesouhlas s dosavadní argumentací obecných soudů (zejména soudu Nejvyššího), a zdůraznil, že pokud má i nadále dosavadní rozhodovací praxe, založená na nepřipustnosti souběhu funkcí, obstát musí obecné soudy zejména náležitě odůvodnit:

- **proč si člen statutárního orgánu a korporace nemohou upravit vzájemná práva a povinnosti prostřednictvím smlouvy o výkonu funkce, pro kterou si zvolí režim zákoníku práce, a dále**

² podrobněji viz tisková zpráva na <http://www.usoud.cz/aktualne/k-soubehu-funkce-predsedy-predstavenstva-a-generalniho-reditele/>

- proč, pokud může člen statutárního orgánu část svých oprávnění k obchodnímu vedení delegovat na jiné osoby, kterými mohou být i zaměstnanci korporace, není přípustné, aby tato působnost byla svěřena přímo členovi statutárního orgánu.

S přihlédnutím ke všemu shora uvedenému prozatím nedoporučujeme u (člena) statutárního orgánu zakládat, případně znovu obnovovat, pracovní poměr, ale vyčkat, až jak se s tímto nálezem Ústavního soudu vypořádají obecné soudy, o čemž Vás budeme opět informovat.

Nelze rovněž opomenout názor Ministerstva spravedlnosti ČR publikovaný na stránkách www.justice.cz dne 11. července 2014, který uvádí, že dle současné právní úpravy je souběh funkce člena statutárního orgánu s pracovním poměrem k téže činnosti nepřipustný.

Věříme, že výše uvedené shrnutí usnadní Vaši orientaci v nové právní úpravě. V případě potřeby jsme Vám plně k dispozici pro poskytnutí doplňujících informací.

Editor: JUDr. Magda Stárková, advokát, e-mail: starkova@akvk.cz

Hlavním cílem Newsletterů je poskytnout základní informace k danému tématu a nelze je považovat za vyčerpávající odborný návod. Obsah této publikace slouží pouze k základní orientaci a nevychází ze specifických okolností jednotlivého případu či individuálních potřeb klienta. Před každým právním jednáním v konkrétním případě doporučujeme si vyžádat odbornou právní pomoc, kterou Vám rádi na základě Vaší žádosti poskytneme.